

SOBRE L'ELECCIÓ DE BISBES DURANT EL FRANQUISME: ELS CASOS DE NARCÍS JUBANY (1964) I JAUME CAMPRODON (1973) PER A LA SEU DE GIRONA

JOSEP CLARA

Universitat de Girona

Situada al costat del vencedors de la guerra civil, l'Església catòlica i el Nou Estat del general Franco s'avingueren a una colla de prestacions mútues que reportaren beneficis per a ambdós costats. Si l'Estat atorgà concessions d'ordre jurídic, educatiu, fiscal, militar..., l'Església legitimà el sistema, li donà suport en els moments més difícils, i accedí que el cap de l'Estat participés en el nomenament dels bisbes.¹

Al començament, sembla que Franco havia manifestat que no volia ser com els polítics de l'antic règim monàrquic que feien bisbes.² Després es va pensar en el manteniment del Concordat de 1851 –suspès per la II República– que reconeixia el dret de presentació. La Santa Seu, en canvi, preferia de donar-lo per mort. Hi havia, tanmateix, un problema real que s'havia de solu-

¹ La bibliografia sobre l'Església i el franquisme és molt extensa. Com a referències significatives ens permetem de recordar els llibres d'H. RAGUER, *La pólvora y el incienso. La Iglesia y la Guerra Civil española (1936-1939)*. Barcelona, Península, 2001; R. GÓMEZ PÉREZ, *Política y religión en el régimen de Franco*. Barcelona, Dopesa, 1976; G. HERMET, *Los católicos en la España franquista*. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986, 2 vols, i J.J. RUIZ RICO, *El papel político de la Iglesia católica en la España de Franco (1936-1971)*. Madrid, Tecnos, 1977, llibres força més útils que la recent síntesi de J. CASANOVA, *La Iglesia de Franco*. Madrid, Temas de Hoy, 2001, escrita amb un llenguatge poc contingut i apressat.

² Informe del cardenal Gomà, datat el 25 de maig de 1937, reportat per M.L. RODRÍGUEZ AISA, *El cardenal Gomá y la guerra de España*. Madrid, CSIC, 1981, p. 450.

cionar i és que, acabat el conflicte civil, a l'Estat espanyol, una vintena de seus episcopals romanien vacants. Dotze de llurs titulars havien estat víctimes mortals del procés revolucionari començat el 1936, i la resta havia mort en circumstàncies naturals durant aquell temps o després dels fets bèl·lics.

La solució del cas no semblava fàcil, puix que aleshores no podia arribar de la signatura d'un concordat, l'elaboració i signatura del qual es preveia de llarga durada. Les negociacions es presentaren complicades pels recels que suscitava la guerra mundial i les incògnites que representava el possible triomf d'un ordre europeu presidit per Alemanya.

Per tal de superar aquella situació, el 7 de juny de 1941, Ramón Serrano Suñer, ministre d'Afers exteriors del Govern espanyol, i Gaetano Cicognani, nunci del Vaticà, convingueren la manera per la qual el cap de l'Estat exerciria el privilegi de presentació a les seus episcopals vacants, la prossecució de les negociacions per tal d'arribar a la signatura d'un nou concordat, i l'Estat s'obligà, per la seva banda, a respectar els quatre primers articles del Concordat de 1851.³

El conveni de 1941, signat en plena època del nacionalcatolicisme, va ser un instrument decisiu per superar la interinitat de les seus vacants esmentades. Després s'incorporà, literament, a l'article VII del Concordat de 1953, que va estar vigent durant tota la vida del règim de Franco.⁴ No significava restaurar l'antic privilegi de presentació que havien usat els monarques espanyols des dels segles anteriors, però tampoc no fou la simple prenotificació o presentació per part de la Santa Seu. Fou un sistema intermedi, força complex, que en els quatre primers articles es desplegava així:

“1. Tan pronto como se haya producido la vacante de una Sede Arzobispal o Episcopal (o de una Administración Apostólica con carácter permanente; es decir, las de Barbastro y Ciudad Rodrigo), o cuando la Santa Sede juzgue necesario nombrar un Coadjutor con derecho de sucesión, el Nuncio Apostólico, de modo confidencial, tomará contacto con el Gobierno Español, y una vez conseguido un principio de acuerdo, enviará a la Santa Sede una lista de nombres de personas idóneas, al menos en número de seis.

³ Vegeu A. MARQUINA, “El primer acuerdo del nuevo Estado español y la Santa Sede”, dins *Razón y Fe*, 197 (1978), p. 132-149.

⁴ Sobre el concordat, vegeu E.F. REGATILLO, *El Concordato español de 1953*. Santander, Sal Terrae, 1961, i J. TUSELL, *Franco y los católicos*. Madrid, Alianza, 1984, p. 227-282.

2. El Santo Padre elegirá tres de entre aquellos nombres y, por conducto de la Nunciatura Apostólica, los comunicará al Gobierno Español, y, entonces el Jefe del Estado, en el término de treinta días, presentará oficialmente uno de los tres.

3. Si el Santo Padre, en su alto criterio, no estimase aceptables todos o parte de los nombres comprendidos en la lista, de suerte que no pudiera elegir tres o ninguno de entre ellos, de propia iniciativa completará o formulará una terna de candidatos, comunicándola, por el mismo conducto al Gobierno Español.

Si éste tuviera objeciones de carácter político general que oponer a todos o a alguno de los nuevos nombres, las manifestará a la Santa Sede.

En caso de que transcurriesen treinta días desde la fecha de la susodicha comunicación sin una respuesta del Gobierno, su silencio se interpretará en el sentido de que éste no tiene objeciones de aquella índole que oponer a los nuevos nombres; quedando entendido que, entonces, el Jefe del Estado presentará, sin más, a Su Santidad uno de los candidatos incluidos en dicha terna.

Por el contrario, si el Gobierno formula aquellas objeciones, se continuarán las negociaciones aun transcurridos los treinta días.

4. En todo caso, aun cuando el Santo Padre acepte tres nombres de los enviados, siempre podrá, además, sugerir nuevos nombres, que añadirá a la terna, pudiendo entonces el Jefe del Estado presentar indistintamente un nombre de los comprendidos en la terna o alguno de los sugeridos complementariamente por el Santo Padre".⁵

Com a complement significatiu del conveni, un canvi de notes verbals entre ambdós poders va determinar, l'any 1943, que els bisbes, abans de prendre possessió de llurs diòcesis, havien de prestar jurament en presència del cap de l'Estat. Atesa la impopularitat de l'acte, en les notes de premsa se solia dir que el nou bisbe havia estat presentat al cap de l'Estat.⁶

El casament de l'Espasa i la Creu, que reportà beneficis mutus, no podia ser definitiu, com algú podia pensar després de la guerra. El sistema va

⁵ *Boletín Oficial del Estado*, 17 de juny de 1941.

⁶ La notícia del canvi de notes i el text del jurament són reportats per L. DE ECHEVERRÍA, "El convenio español sobre nombramiento de obispos y privilegio del Fuero", dins *Revista Española de Derecho Canónico*, 33 (1977), p. 89-140.

entrar en crisi arran del concili Vaticà II, ja que el nou ritme pastoral mostrà les contradiccions de la realitat política espanyola, contrària al pluralisme polític i a les llibertats fonamentals, i fou una font de nombrosos conflictes i tensions.⁷ En el terreny concret de l'elecció de bisbes, el decret *Christus dominus* (núm. 20) va establir que el dret de nomenar i instituir bisbes era propi, peculiar i exclusiu de l'autoritat eclesiàstica. Per això el Vaticà s'adreçà a les autoritats públiques que exercien algun dret sobre la matèria, per tal que renunciessin, espontàniament, als drets i privilegis que poguessin correspondre'ls per mitjà de pacte o costum. Bé que la declaració conciliar parlava en termes generals, la mesura produí impacte a l'Estat espanyol i creà una situació problemàtica en els darrers temps del règim.⁸ El mateix papa Pau VI, el 29 d'abril de 1968, va escriure al cap de l'Estat demanant-li que acollís la indicació del Concili, però Franco va respondre que estava disposat a fer la renúncia sempre i que fos contemplada en l'àmbit d'una revisió general del concordat. Les negociacions eren encara pendents d'acord en el moment de la mort del general Franco. La cessió no arribà fins al juliol de 1976, quan el rei Joan Carles I renuncià als drets que durant tants segles havien correspost a la corona.⁹

En el context general del procediment negociat l'any 1941, i de la seva aplicació problemàtica en els anys finals del règim franquista, l'objectiu d'aquest article és presentar les circumstàncies i algunes de les actuacions que es produïren a l'hora de fer els dos nomenaments que afectaren la diòcesi de Girona. El primer, per causa de la mort del bisbe Cartaña, enregistrada el 1963; i el segon, motivat pel trasllat del bisbe Jubany a Barcelona, el 1971. No cal dir que l'ampliació de les notícies reportades només serà possible quan es permeti la consulta de l'Arxiu Secret del Vaticà dels anys esmentats, de moment vedada als investigadors.

⁷ Per al cas de Girona, remetem al nostre treball "Conflictes Església-Estat al bisbat de Girona (1965-1975)", dins *L'època franquista. Estudis sobre les comarques gironines*. Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1989, p. 85-107.

⁸ Determinats autors pensen que el Concili tenia molt present la situació espanyola: "Un tel privilège subsiste donc dans un certain nombre de pays à commencer par l'Espagne dont le cas a probablement motivé l'intervention du n° 20 du décret" (J.-L., HAROUËL, *Les désignations épiscopales dans le Droit contemporain*, París, 1977, citat per L. DE ECHEVERRÍA, "El nombramiento de obispos en España después del Vaticano II", dins *Concilium*, 157 (1980), p. 113).

⁹ Sobre la història i la problemàtica d'aquest sistema, vegeu V. CÁRCEL ORTÍ, "Los nombramientos de obispos durante el régimen de Franco", dins *Revista Española de Derecho Canónico*, 51 (1994), p. 503-556. Vegeu també L. DE ECHEVERRÍA, "La recíproca renuncia de la Iglesia y el Estado de los privilegios del Fuero y presentación de los obispos", dins *Estudios Eclesiásticos*, 52 (1977), p. 197-221.

1. EL CAS DE NARCÍS JUBANY

Després de regir la diòcesi d'ençà de 1934, durant una de les etapes més llargues de la història, el bisbe Josep Cartaïà morí el dia 1 d'agost de 1963, quan tenia vuitanta-vuit anys. Deixava al darrere una diòcesi restaurada en l'aspecte material dels temples, però molt al marge "d'una Església universal que bullia".¹⁰ L'elecció de vicari capitular, celebrada el 5 d'agost, va revelar també la divisió dels components del capítol catedralici. És per això que calgueren quatre votacions perquè el canonge degà, Josep M. Taberner Collellmir,¹¹ molt vinculat al bisbe difunt com a secretari de cambra, obtingués la majoria absoluta de vots reglamentària.¹²

Preocupats perquè el pastor que havia de ser nomenat per cobrir la vacant fos una persona adient a les circumstàncies de lloc i de temps, un grup de capellans de totes les tendències, entre els quals hi havia el mateix vicari capitular i altres que detenien càrrecs diversos, signaren un informe sobre la situació i les característiques de la diòcesi i traçaren un perfil del bisbe que calia en aquells moments. Apostaren, decididament, per un retrat que s'avenia amb la persona del doctor Narcís Jubany Arnau, bisbe auxiliar de Barcelona des de 1955, nascut a Santa Coloma de Farners el 1913 i conegut internacionalment. Tres capellans representatius de la diòcesi –Andreu Bachs Mach, Joan Busquets Dalmau i Josep Iglesias Juanmiquel–¹³ dugueren el document esmentat a l'abat coadjutor de Montserrat, Gabriel Brasó, per tal que ell el fes arribar directament a mans de Pau VI, amb qui mantenia una bona amistat.¹⁴

¹⁰ L'expressió és de J. BUSQUETS, "Record del bisbe Dr. Cartaïà", dins *Punt-Diari*, 6 de maig de 1984, p. 8. En general, per a la seva activitat, remetem al nostre llibre *Epistolari de Josep Cartaïà, bisbe de Girona (1934-1963)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.

¹¹ Josep M. Taberner Collellmir (Santa Coloma de Farners 1911-Girona 1999).

¹² Segons l'acta del capítol, en les tres primeres votacions, Taberner va obtenir sis vots i en la darrera, vuit. Els seus competidors més directes havien estat els canonges Jaume Viñas, que era el vicari general (cinc vots en la primera votació i quatre, en la segona), i Jaume Marquès (cinc vots en la tercera votació i quatre, en la quarta). No és gens exacta, doncs, la informació que facilità *Vida Catòlica*: "A la muerte de nuestro Prelado, Dr. Cartaïà, fue elegido por votación unánime el Rvdmo. Dr. don José Taberner Collellmir como Vicario Capitular de la Diócesis" (núm. 246, gener de 1964).

¹³ El primer, Andreu Bachs (Girona 1928-1993), vinculat a l'Opus Dei, va ser canonge penitencier de la seu gironina des de 1974. Joan Busquets (Girona 1934) ha estat rector del seminari, vicari episcopal de pastoral, primer rector del seminari interdiocesà de Catalunya i actualment és degà de la facultat de teologia de Catalunya. Josep Iglesias (Verges 1930-Girona 1997) va ser vicari episcopal.

¹⁴ Pau VI va mostrar aquest informe a Narcís Jubany, quan el visità abans de prendre possessió de la mitra, i li comentà alguna característica de la diòcesi, com la referida al turisme.

El doctor Narcís Jubany havia representat, justament, el bisbe Josep Cartaïà en la primera sessió del concili Vaticà II, era una persona ben coneguda a la diòcesi, la coneixia i s'hi havia deixat veure oportunament, però no tenia l'inconvenient dels compromisos adquirits, ja que no hi havia actuat com a prevere ni tan sols hi havia estudiat en l'etapa de seminarista. La seva joventut i la seva mentalitat favorable a la nova línia pastoral lligaven perfectament, d'altra banda, amb els moments d'esperança i de renovació conciliar que es vivien. Més concretament: sobre setanta-vuit prelats, Jubany era un dels onze bisbes espanyols plenament simpatitzants amb el Concili.¹⁵

El mateix bisbe Cartaïà, poques hores abans de morir, havia escrit al nunci Antonio Riberi, per tal que Narcís Jubany fos nomenat bisbe auxiliar de Girona i apuntant també la possibilitat que fos el seu successor quan ell faltés. La carta, datada el 30 de juliol de 1963, diu així:

“Excmo. y Rdmo. Sr.:

Debido a lo avanzado de mi edad y a una dolencia de arterioesclerosis, desde Pascua de Resurrección me veo impedido en el normal uso de mis actividades al frente de la diócesis. Gracias a Dios conservo lúcidas mis facultades mentales. A fin de poder atender a mis deberes pastorales he procurado servirme de todos los medios de la ciencia, pero los rápidos resultados que se me han ido prometiendo parecen aplazarse. Es por esto que voy pensando en la necesidad de un obispo que me ayude en las tareas episcopales.

Su Eminencia el Sr. Cardenal Secretario de Estado al contestar la última relación quinquenal, me indicaba que, en caso de necesitar un auxiliar, lo significara a Su Excelencia. No me considero con derecho a señalar nombre alguno, pero tal vez faltaría a mi deber si no manifestara a S.E. que el Excmo. y Rdmo. Sr. Dr. D. Narciso Jubany y Arnau, obispo auxiliar de Barcelona, podría ser la persona adecuada para suplirme en mis obligaciones e, incluso, para sucederme como coadjutor si así Dios li dispusiere. Es hijo de la diócesis y muy conocido en ella, aunque su vida de seminarista y de sacerdote ha estado vinculada siempre a Barcelona, lo cual evita los inconvenientes inherentes,

¹⁵ H. RAGUER, “L'Espanya de Franco i el concili Vaticà II”, dins *Miscel·lània d'homenatge a Josep Benet*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, p. 646.

tal vez, a un prelado oriundo de la misma diócesis a la cual pueda ser destinado. Se le quiere mucho por parte del clero y tengo la seguridad de que su nombramiento sería muy bien recibido. Ha ejercido en varias ocasiones ministerios en el obispado y es conocedor de todos los problemas de aquí.

En este momento dentro de mi jurisdicción no hay fieles superiores a la edad de siete años que no hayan recibido el Sacramento de la Confirmación. He recorrido tres veces la diócesis entera y llevo visitadas unas cien parroquias de la cuarta vuelta. Yo confiaba en reponerme, pero veo que es difícil, por lo cual, aceptando la voluntad del Señor, confío a Su Excia. Rdma. el tomar en consideración esta decisión mía y elevarla al conocimiento de la Santa Sede.

Con esta oportunidad y haciendo votos para que su paso por esa Nunciatura sea de grandes frutos para la Iglesia y para España, se dice de S.E. Rvdma. affmo. s.s.”¹⁶

La divisió del capítol de la catedral a l'hora de les votacions de vicari capitular va traduir-se també en el patrocini d'una altra candidatura enfront de la, més o menys oficial, de Narcís Jubany, que havia estat també el candidat del bisbe anterior. Un grup de canonges, entre els quals hi havia el doctor Jaume Marquès Casanovas¹⁷ i, probablement Josep M. Noguera Juliol¹⁸ i Josep Calzada Oliveras,¹⁹ ajudats per uns pocs rectors de poble (els de Peralada i Castelló d'Empúries), es mogueren per tal que el futur bisbe de Girona fos un altre gironí, el doctor Narcís Tibau Duran, nascut a Cassà de la Selva el 1904, excanonge d'Eivissa, Lleida i Còrdova, que en aquells moments era membre del Tribunal de la Rota de la nunciatura, a Madrid, i que tenia, a més a més, la condició d'excaptiu.²⁰ Entre les diverses gestions efectuades en aquest sentit, tenim constància de la sol·licitud que formularen a Miquel Oliva,²¹ delegat provincial de Belles Arts, a fi que ell demanés la intervenció del director general del mateix

¹⁶ Arxiu Diocesà de Girona, carta datada el 30 de juliol de 1963, reproduïda en el nostre *Epistolari...*, citat, p. 263-264.

¹⁷ Jaume Marquès Casanovas (Sant Martí Vell 1906-Girona 1992), ordenat el 1929 i doctorat a la universitat pontifícia de Tarragona.

¹⁸ Josep M. Noguera Juliol (Palau-sacosta 1907-Girona 1993), ordenat el 1931 i doctorat a la universitat pontifícia de Tarragona.

¹⁹ Josep Calzada Oliveras (Sant Feliu de Guíxols 1913-Girona 1990), ordenat el 1936, doctorat a la universitat pontifícia de Salamanca.

²⁰ Tibau havia estudiat al seminari de Girona i a la universitat pontifícia de Roma. S'havia doctorat en filosofia, teologia i dret canònic, i era director gerent del Mont de Pietat i Caixa d'Estalvis de Còrdova, a més de viceconsiliari de les Caixes d'Estalvis d'Espanya.

²¹ Miquel Oliva Prat (Girona 1922-1974), arqueòleg, excavador d'Ullastret

ram prop dels qui podien influir l'elecció. La carta que Miquel Oliva, el 26 de setembre de 1963, adreça a Gratignano Nieto Gallo²² és tal com la copiem:

“Mi distinguido amigo y querido señor: A título confidencial y desde luego que con la mayor discreción, me ha sido sugerido por parte de algunos de los Sres. Capitulares de esta Diócesis de Gerona, la idea de manifestarle a Vd. -siempre teniendo en cuenta su superior criterio, altura de miras y posibilidades que estuvieran a su alcance- si estimaría oportuno abogar en favor entre los candidatos que se nombran como muy posibles, para la sucesión de la Sede gerundense, vacante por fallecimiento del recordado Dr. D. José Cartañá Inglés (e.p.d.) hacia la persona de Monseñor D. Narciso Tibau Durán, insigne sacerdote actualmente en el Tribunal de la Rota, en esa capital.

Por lo visto, existen ya de anticipado fundadas esperanzas de que no ya tan solo figure entre los escogidos para formar la terna, sino que existe incluso la posibilidad de que entre ellos pudiera ser el elegido.

Ya de tiempo y por referencias conozco las virtudes y excelentes dotes que adornan a Mons. Tibau, quien además de su recia personalidad, es hijo de la Diócesis sin que haya servido en ella. Pero por añadidura me ha sido manifestado, como circunstancia para nosotros interesante, que dicho señor, aparte de la labor espiritual de su elevado ministerio, sería un fiel continuador de la fecunda labor de restauración monumental llevada a cabo por el fallecido Dr. Cartañá, hasta el extremo que acrecentaría aquélla, caso que con la ayuda de Dios fuera designado Prelado de esta Diócesis.

Es por ello y en consideración a este último extremo que me ha sido hecha la sugerencia y el ruego de exponérselo a Vd.

No quisiera haberle molestado por el contenido de este escrito, ni abusar de su confianza. Vea tan sólo en ello la demostración del honor y consideración que se le hace, como así me cupo a mí cuando me expusieron tan delicado asunto.

Es a su elevado criterio y a las relaciones muy merecidas y dignas que pueda tener, que expongo modestamente cuanto me ha sido referido.

De nuevo me repito como siempre a sus órdenes como s.s. y buen amigo”.²³

²² Gratignano Nieto Gallo (La Aguilera, Burgos 1917), catedràtic d'arqueologia a la Universitat de Múrcia, va ser director general de Belles Arts entre 1961 i 1968. En cessar del càrrec, un expresident de la Diputació de Girona va ponderar la seva intervenció en la restauració del patrimoni cultural gironí (J. DE LLOBET LLAVARI, “Un testimonio personal”, dins *Presencia*, 152 (1 de juny de 1968), p. 6).

²³ Arxiu Catedral de Girona, Papers del doctor Jaume Marquès.

El rector de Peralada, mossèn Pere Juandó,²⁴ era –com hem dit– un dels partidaris d'aquesta solució. En una missiva del 4 d'octubre de 1963 ell mateix deia a mossèn Jaume Marquès:

“He rebut carta d'en Tibau. Pensa que haurem fet tard. Li sembla que és “cosa feta” a favor d'un que “ja és bisbe”. Pot ser un castellà. Però l'última impressió seva “és que serà un que no aniria malament”. Crec que es refereix a en Jubany. Ja es veurà. En M.²⁵ intervindrà, de totes maneres”.

A més a més d'aquestes propostes sorgides a la diòcesi gironina, va haver-hi una carta a Pau VI, datada a Barcelona el dia 11 d'octubre de 1963, en la qual uns “catòlics catalans” denunciaven que la fórmula legal per a l'elecció de bisbes a l'Estat espanyol era viciada per la intervenció de la política anticatalana i demanaven que fos revisada la fórmula, a fi que la mateixa Església pogués fer lliurement els nomenaments episcopals sense la intervenció de l'Estat, i que el futur bisbe de Girona –tot i que no especificaven cap nom– fos una persona de la mateixa terra catalana. Els autors de la missiva poden ser fàcilment identificables entre els militants catalanistes que, pocs anys després, promogueren la campanya “Volem bisbes catalans”.²⁶

També aquells dies, una nota informativa de la policia de Barcelona, datada el 15 d'octubre de 1963, en parlar de les activitats dels democratacristians, afegia

“Por lo que se refiere a la Sede Episcopal de Gerona y a pesar de las tentativas llevadas a cabo por los demócratas cristianos, directamente en Roma, en favor del Abad Brasó y del Dr. Jubany, según se dice, la Nunciatura Apostólica se inclina a proponer de acuerdo con el Gobierno español al Obispo Auxiliar de Tarragona Dr. Castán Lacoma”.²⁷

²⁴ Pere Juandó Arboix (Figueres 1909-Peralada 1983).

²⁵ Miquel Mateu Pla (Barcelona 1898-1972), industrial i polític, gran amic del general Franco, que fou alcalde de Barcelona i ambaixador d'Espanya a París. Consultat l'arxiver del Palau de Peralada, propietat de Mateu, el bon amic mossèn Josep Clavaguera, el 6 de novembre de 1998, escriu : “Hi ha cartes de Mn. Pere Juandó, rector de Peralada, però parla de la Santa Missió, que fou aquell mateix any. He mirat les cartes dirigides a Mn. Bulart, capellà de Franco, i íntim amic de Miquel Mateu. El Sr. Mateu es servia d'ell per fer peticions al General. Però no he trobat cap referència, ni remota ni pròxima, sobre aquest afer del nomenament del nou Bisbe de Girona. Potser es va fer amb telefonada? o per telegrama?”.

²⁶ Vegeu l'apèndix documental. Devem el document a l'amistat amb Josep-Rafel Carreras.

²⁷ Arxiu del Govern Civil de Barcelona, capsa 114: Actividades contra el Régimen, octubre 1963. Laureano Castán Lacoma (Fonz, Aragó 1912) era bisbe auxiliar de Tarragona des de 1954. Fou nomenat bisbe de Sigüenza-Guadalajara el mateix dia que Jubany ho fou de Girona. Abans havia estat capellà de l'exèrcit, rector del seminari i canonge a Lleida. Era tendència molt conservadora.

Els rumors, més o menys fonamentats, que van circular entre els cercles que estaven a l'aguait del procés incloïen diversos noms que haurien estat divulgats a partir de les consultes personals que havien rebut altres bisbes i que haurien estat inclosos a la terna. Es parlava, sobretot de José Bascuñana,²⁸ prelat de mentalitat conservadora, que era el castellà que ja era bisbe esmentat en la carta de mossèn Tibau al rector de Peralada. El testimoniatge escrit pel mateix Narcís Tibau, de Roma estant, on havia estat cridat com a canonista, repeteix el seu nom i comenta la situació –poc favorable a les possibles aspiracions del capellà de Cassà– al seu amic Jaume Marquès, el dia 7 de desembre de 1963:

“El Nunci és aquí, suposem per tractar lo dels Bisbes. Aquí hi ha la mateixa espectació i desorientació que ací: si en Bascuñana, en Castán, en Jubany, en Argaya.²⁹ Del primer me n’ha parlat el Dr. Bonet.³⁰ Del darrer, el Bisbe de Solsona [Vicent Enrique i Tarancón]. De mi, ningú, i poc d’en Jubany”.³¹

Ell mateix tornava a escriure, el 9 de desembre immediat, al canonge Jaume Marquès:

“No sé quines són les vostres fons d’informació. Pel que toca a mi, no n’hi ha ni una que indiqui que sigui jo el vostre futur Bisbe. Totes les que em senyalen a mi, tenen el mateix i únic origen: Girona. Per tant, a Madrid com a Roma, totes senyalen altres noms.[...] Pel que fa la Mitra, solsament vaig tenir un petit *sobresalt* a la Secretaria d’Estat, a on, al ésser presentat a un dels *escribents* espanyols que hi ha, aquest va exclamar: “ah, el Dr. Narcís Tibau!”.

²⁸ José Bascuñana Llópez (Oriola 1905-1979), bisbe de Ciudad Rodrigo des de 1955, que el 20 de maig de 1964 va ser nomenat bisbe de Solsona. “Assistí al concili Vaticà II i la seva mentalitat conservadora no acabà d’acceptar les noves realitats. L’Assemblea conjunta del 1972 significà una forta confrontació entre el bisbe i bona part del clergat” (Eba, “Bascuñana i López, Josep”, dins *Diccionari d’història eclesiàstica de Catalunya*, I. Barcelona, Generalitat de Catalunya-Editorial Claret, 1998, p. 243).

²⁹ Jacinto Argaya Goicoechea (Vera de Bidasoa, Navarra 1903-Sant Sebastià 1993), bisbe de Mondoñedo-Ferrol, que el 1968 va ser nomenat bisbe de Sant Sebastià. Abans, a València, havia estat canonge arxiprest, vicari general i bisbe auxiliar. Era de tendència centrista independent. Segons informes de 1940, “durante el periodo republicano abrazó con calor y entusiasmo las doctrinas anti-españolas del partido separatista vasco”, però “ahora es muy comprensivo y moderado en su proceder en el terreno político” (*Documentos inéditos para la historia del Generalísimo Franco*. Tomo III. Madrid, Fundación Nacional Francisco Franco, 1993, p. 67).

³⁰ Manuel Bonet Muixí (Barcelona 1913-Roma 1969), vicedegà de la Rota Romana.

³¹ D’altra banda, en la mateixa carta, Narcís Tibau ofereix una visió poc entusiasta del Concili: “El Concili s’està convertint en un joc passional i ningú sab com acabarà. Menys mal que el que ho sab és N. Senyor, que tot ho arreglarà. El de Lleida [Aurelio del Pino] ha tornat a treure la caixa dels trons i avui li han tocat la campana amb els aplausos consegüents”.

El presentador va dir: “entonces esto significa que su nombre va en danza aquí...” L'altre va dir immediatament: “no, no; es que su nombre lo pronunciaba mucho el Obispo de Córdoba ³² cuando estaba aquí”. Fora d'això, els noms sempre són els mateixos: Bascuñana, Castán, Jubany, etc. Avui, dimarts, a les 6 de la tarda, jo no sé ben res. T'ho dic, ben sincerament, com amic i capellà. Si fos nomenat (cosa que cada dia ho crec menys possible), sàpigues que a aquestes hores, no sé ben res. Tinc por que sufrireu una gran desilusió”.

Finalment, el 20 de gener de 1964, ara des de Madrid, Tibau insistia novament que no tenia cap notícia especial:

“D'“episcopo” aquí tothom *navega*. Ningú sab res. Tot són suposicions. El dissabte vàrem dinar a la Nunciatura. Els companys varen temptar al Nunci, precisament respecte de Girona; ell no va manifestar ben bé res. Aquí, ara (almenys jo ho he sentit per 1ª vegada) sona el nom del Dr. Morta.³³ En fi; la cosa sembla que es complica cada dia mes. Ja ens ho diran”.

El número de gener de 1964 de *Vida Católica* afirmava, encara, que es desconeixia el nom de la persona que ocuparia la mitra de Girona, però avançava categòricament que l'escollit no seria estrany a les circumstàncies de temps i de lloc: “*Sabemos que será el que más convenga a las circunstancias de nuestra Diócesis, a las necesidades del momento de la Iglesia, a los peculiares problemas de nuestras tierras y nuestras gentes*”.³⁴

El dia 7 de febrer de 1964, es confirmà el pressentiment i s'esvaïren de cop els mals presagis i els falsos rumors, ja que –després que el general Franco hagués donat el vistiplau al primer candidat de la terna que havia estat presentada al ministre d'Afers exteriors, Fernando M. Castiella, pel nunci Riberi- Narcís Jubany va ser preconitzat bisbe de Girona per Pau VI.³⁵ El nomenament, juntament amb els dels titulars de les seus de Burgos i de Sigüenza-Guadalajara, va ser també publicat al *Boletín Oficial del Estado*, el dia 12 següent:

“En conformidad con el Concordato vigente, Su Excelencia el Jefe del Estado ha tenido a bien presentar, y Su Santidad se ha dignado nombrar, para la Sede Arzobispal de Burgos, al excelentísimo señor don Segundo García de Sierra y Méndez; para la Sede Episcopal de Gerona, al excelentísimo señor

³² Manuel Fernández Conde, que havia estat oficial de la Secretaria d'Estat.

³³ Àngel Morta Fíguls (Merola 1914-Madrid 1972), rector del seminari de Saragossa, que el 1965 va ser nomenat bisbe auxiliar de Madrid-Alcalá.

³⁴ “El deseo de pastor”, dins *Vida Católica*, 246 (gener 1964), p. 1.

³⁵ A Girona, la notícia va ser donada per *Los Sitios*, 11 de febrer de 1962.

don Narciso Jubany Arnau, y para la Sede Episcopal de Sigüenza-Guadalajara, al excelentísimo señor Laureano Castán Lacoma”.

Abans de possessionar-se del bisbat, Narcís Jubany hagué de fer dues visites obligades. El 9 de març va anar a Roma a fi de ser rebut pel papa Pau VI,³⁶ i el dia 17 –juntament amb el bisbe preconitzat de Sigüenza-Guadalajara– acudí a El Pardo per tal de ser presentat al cap de l’Estat,³⁷ acte que comportava el jurament de fidelitat al poder polític i del qual s’aixecà una acta que seguia la fórmula següent:

“Don Antonio Iturmendi Bañales, Ministro de Justicia, en funciones del Notario Mayor del Reino CERTIFICO y DOY FE: Que en el día de la fecha, ante Su Excelencia el Jefe del Estado, Generalísimo de los Ejércitos, Don Francisco Franco Bahamonde, y actuando de testigos el Excmo. Sr. D. Ricardo Oreja Elósegui, Subsecretario del Ministerio de Justicia, y el Excmo. Sr. D. Mariano Puigdollers Oliver, Director General de Asuntos Eclesiásticos, tuvo lugar el juramento de fidelidad prestado por el Excmo. y Rvdmo. Sr. Dr. Narciso Jubany y Arnau, Obispo de Gerona, nombrado con arreglo al Convenio sobre el ejercicio de presentación para Sedes vacantes y nombramientos consistoriales, celebrado entre la Santa Sede y el Gobierno Español, en 7 de junio de 1941, y en la forma solemne y texto acordado, posteriormente, en los siguientes términos:

“Ante Dios y los Santos Evangelios, juro y prometo, como corresponde a un Obispo, fidelidad al Estado Español.

Juro y prometo respetar y hacer que mi Clero respete al Jefe del Estado Español y al Gobierno establecido según las leyes españolas.

Juro y prometo, además, no tomar parte en ningún acuerdo ni asistir a ninguna reunión que pueda perjudicar al Estado Español y al orden público, y haré observar a mi Clero igual conducta. Preocupándome del bien e interés del Estado Español, procuraré evitar todo mal que pueda amenazarle”.

D’aquesta manera, complets tots els tràmits reglamentaris, el dia 19 de març de 1964, el bisbe Narcís Jubany podia entrar solemnement a la ciutat de Girona i possessionar-se plenament del govern de la diòcesi.

³⁶ *Los Sitios*, 10 de març de 1964.

³⁷ Després de la cerimònia, “Sus Excelencias el Jefe del Estado y señora ofrecieron un almuerzo al que asistieron además de los nuevos preladados, el Gobierno en pleno; presidente de las Cortes; Cardenal primado de España [Pla Deniel]; Nuncio apostólico de Su Santidad; Arzobispo de Sión [Alonso Muñozerro, vicari general castrense]; Obispo capitular [sic] de Madrid; subsecretario de Justicia; director general de Asuntos Eclesiásticos; jefe de la Casa Civil; almirante segundo jefe de la Militar; segundo jefe e Intendente general de la Casa Civil y ayudantes de Su Excelencia el Jefe del Estado” (*Los Sitios*, 18 de març de 1964).

JAUME CAMPRODON

Narcís Jubany va ser promogut per Pau VI a la seu arquebisbal de Barcelona el 3 de desembre de 1971, alhora que el titular que fins aleshores l'havia servida –el discutit Marcelo González Martín– era destinat a la de Toledo, en una operació compensatòria després de la campanya “Volem bisbes catalans”.³⁸

El bisbe Jubany no s'acomiadà de Girona fins al gener de 1972. Aleshores, el capítol de la catedral fixà per al dia 24 de gener l'elecció de vicari capitular. Tanmateix, el dia 22, el mateix Jubany va fer saber als canonges que les instàncies superiors havien determinat que el bisbe de Barcelona seria també administrador apostòlic de la diòcesi gironina, amb les facultats de bisbe residencial, fins que arribés el nou bisbe que cobrís la vacant deixada per ell.

Circularen rumors sobre qui podia ser el nou bisbe, i en determinats ambients s'especulà com a possibles els noms d'Antoni Briva Miravent, bisbe d'Astorga des de 1967, i de Jesús Pla Gandia, auxiliar de l'arquebisbe de València des de 1971, ambdós de tendència ultraconservadora.³⁹ El primer, abans de ser bisbe, havia estat rector del seminari de Barcelona, i el segon, vicari general de València.

A Girona, com s'havia fet després de la mort del bisbe Cartaña, persones conscients de la responsabilitat del moment, properes al seminari diocesà, es mobilitzaren per redactar un document en què s'exposaven la situació i les necessitats del bisbat i es traçava el perfil del prelat que convenia a les circumstàncies del moment. Aquell document, fet al marge de l'administrador apostòlic, fou signat per un determinat nombre de capellans (aquesta vegada, el ventall ideològic no va ser tan ample com el que signà el document de 1963), i sense que el nunci en fos informat, dos capellans gironins –Josep Iglesias i el doctor Damià Estela,⁴⁰ canonge magistral de la catedral i exrector

³⁸ Sobre la campanya en general, vegeu R. CARRERAS DE NADAL, “La campanya ‘Volem bisbes catalans’”, dins *Cataluña bajo el franquismo*. Barcelona, Biblioteca de La Vanguardia, 1984, p. 225-227, i *Le Vatican et la Catalogne*. Ginebra, Éditions de Documentation Catalane, 1967; n'hi ha una segona edició ampliada, de les Edicions Catalanes de París, 1971. Sobre l'actuació de Jubany a Girona consulteu el dossier de la *Revista de Girona*, 187 (1998).

³⁹ José Chao Rego, en una classificació de l'episcopat espanyol, situa Briva i Pla en l'integrisme, i Camprodon en el centre esquerra. Cf. *La Iglesia en el franquismo*. Madrid, Felmar, 1976, p. 314-315.

⁴⁰ Sobre la personalitat del Dr. Damià Estela Molinet (Besalú 1904-Girona 1979), vegeu el número monogràfic de *Quaderns de Pastoral*, 61 (juny 1980).

del seminari– s’encarregaren de dur-lo al Vaticà. Ells mateixos viatjaren a Roma, on s’entrevistaren amb dos catalans que tenien accés directe a les oficines pontifícies: el bisbe auxiliar de Barcelona, Ramon Torrella Cascante, que des del 1970 era vicepresident del Consilium Laicis i de la Pontifícia Comissió *Justitia et Pax*, i mossèn Joan Evangelista Jarque Jutglar, que el maig de 1972 va ser nomenat secretari general de la Unió Catòlica Internacional de Premsa, i que des de 1969 era conseller adjunt de la comissió pontifícia pels mitjans de comunicació social. Fou aquest darrer, ben introduït a la cúria romana –i que, com monsenyor Torrella, era amic personal del cardenal Giovanni Benelli, substituït de la secretaria d’Estat–, qui va tenir cura de fer arribar el document al lloc adequat.

A partir d’aquell moment, el nunci Luigi Dadaglio fou informat de la proposta, ja que era a ell a qui pertocava oficialment de dur a terme el procés corresponent. Ell mateix comunicà als signants de l’escrit que el document havia arribat a l’alta instància, i pel que pot deduir-se, la proposta no va anar a la paperera, sinó que fou un element decisiu en el nomenament del futur bisbe de Girona.

El punt de mira de la proposta era posat en mossèn Jaume Camprodon Rovira, vicari episcopal de pastoral del bisbat de Vic, nascut a Torelló el 1926 i sacerdot des de 1949, el qual a les qualitats personals afegia el fet de tenir una gran experiència pastoral, adquirida en el contacte directe amb els fidels i en la direcció de la pastoral de conjunt de la diòcesi germana. Per això, seguint els costums habituals, el bisbe d’aquella seu, el doctor Ramon Masnou, hagué de ser un dels qui primerament hagueren d’informar sobre les qualitats personals i pastorals del seu col.laborador immediat. Un dia, el bisbe de Vic va fer la confidència a mossèn Camprodon, tot dient-li que, si li proposaven de ser bisbe de Girona, s’ho pensés i no digués que no. El secret entre ells dos es va mantenir, però –atès que havien passat molts mesos d’ençà de la confidència– mossèn Camprodon va arribar a pensar que la proposició havia quedat encallada i que no sortiria endavant. El parèntesi sembla que fou degut al fet que el candidat no tenia cap títol eclesiàstic ni civil. Havia estudiat al seminari de Vic, era un bon rector de parròquia i un col.laborador eficaç del bisbe Masnou, però no s’havia llicenciat ni en teologia ni en cap altra especialitat universitària. Tanmateix, al final, li foren reconeguts com si ho fossin els estudis sobre catequètica que havia cursat a l’Institut Catòlic de París i es va poder solucionar la qüestió.

Llavors el nunci Dadaglio va estar en condicions de presentar el nom de mossèn Jaume Camprodon al govern de Franco.⁴¹ Aquesta vegada no se

seguí la norma tradicional, establerta al Concordat, de sisenes i ternes, que anaven i venien de Roma perquè finalment el cap de l'Estat hi donés el plàcet corresponent, cosa que hem d'entendre com un gest de bona voluntat per part del Govern en un moment en què el privilegi de presentació era contradictori amb la doctrina del Vaticà II, i quan les relacions entre l'Església i l'Estat, per aquesta i altres causes, no passaven pel millor moment,⁴² fet que condicionava i retardava -en molts casos- els nomenaments episcopals. I és que la doctrina conciliar era decididament partidària que les autoritats públiques no participessin en els nomenaments episcopals o hi renunciessin si tenien drets adquirits, però en el cas espanyol el conflicte es perllongà fins al final de la dictadura, ja que el general Franco no volgué renunciar unilateralment al privilegi establert al concordat. El règim, d'altra banda, sentia una preocupació profunda i estava desconcertat per la línia pastoral de renovació que havia adoptat l'Església, ja que per la banda de la clerecia creixia l'actitud de "contestació" i de crítica a la situació política vigent. En aquell context, el 12 de gener de 1973, precisament, el ministre d'Afers exteriors, López Bravo, havia lliurat a Pau VI una carta de Franco, datada el 29 de desembre anterior, en què exposava les preocupacions pel distanciament i li expressava "*la amargura ante las muestras de ingratitud de eclesiásticos de diversas categorías, a pesar de los servicios prestados a la Iglesia por los gobiernos españoles*".⁴³

El nou ministre d'Afers exteriors de l'únic govern que presidí l'almirall Carrero Blanco, Laureano López Rodó, que ja tenia la proposta del nunci Dadaglio, va traslladar-se a Barcelona, durant el mes de juliol, i visità el car-

⁴¹ Tot fa pensar que la proposta va ser presentada el dia 14 de juny de 1973. López Rodó explica que aquell dia, Dadaglio "acudió a cumplimentarme y aprovechó la oportunidad para plantearme el asunto de la provisión de las diócesis vacantes" i afegeix que "tomé nota de sus propuestas y quedé en estudiarlas" (*El principio del fin. Memorias. III*, Barcelona, Plaza y Janés, 1992, p. 403).

⁴² El 23 de gener d'aquell any, la Conferència Episcopal Espanyola, presidida per monsenyor Enrique i Tarancón, va fer públic un document sobre l'Església i la societat política, en el qual es remarca que tots els cristians tenien obligació de denunciar les injustícies, que els capellans podien enraonar de temes socials i polítics, que calia dissipar el confusionisme existent sobre les relacions Església-Estat, i s'expressava també la decidida voluntat de l'Església a renunciar als privilegis atorgats per l'Estat, la sol·licitud perquè l'Estat fes el mateix respecte al privilegi de presentació. També s'afirmava que la denúncia dels pecats socials contribuïa "a liberar a la sociedad de todas aquellas lacras que la envilecen y corroen en sus más sólidos fundamentos".

⁴³ *El principio del fin*, p. 654-656. Pocs dies abans, Carrero havia retret: "Desde 1939 el Estado ha gastado unos 300.000 millones de pesetas en la construcción de templos, seminarios, centros de caridad y enseñanza, sostenimiento del culto, etc." I afegia: "Es lamentable que, con el transcurso de los años, algunos, entre los que se cuentan quienes por su condición y carácter menos debieran hacerlo, hayan olvidado esto, o no quieran recordarlo" (*Ibid.*, p. 326). Aquestes declaracions van ser replicades pel bisbe de Bilbao i el cardenal Tarancón.

denal Jubany, el qual va tenir oportunitat d'interessar-se per la provisió de la diòcesi de Girona. El polític li assegurà que “por parte del gobierno no había ningún inconveniente”.⁴⁴ Calia només presentar la proposta al cap de l'Estat. Això va ser possible el dia 3 d'agost de 1973, quan López Rodó despatxà amb el general Franco, al Pazo de Meirás. Li presentà la resposta de Pau VI a la carta de desembre proppassat i alhora li proposà, directament, un sol nom per a la provisió de les seus de Girona i de Cadis-Ceuta, l'únic que havia estat indicat pel representant de la Santa Seu. El ministre ho explica així:

“Tuve un despacho de dos horas con el Jefe del Estado. Quedó complacido con la carta del Papa.⁴⁵ Le llevé la propuesta para la provisión de las diócesis de Gerona y Cádiz, que estaban vacantes desde hacía dos años, sin que la demora fuera imputable al Gobierno español, y tuvo a bien aprobarla, ejerciendo el derecho de presentación de los respectivos candidatos, monseñores Camprodón y Dorado, lo que fue comunicado al señor nuncio mediante nota verbal del 17 de agosto, que mereció la conformidad de la Nunciatura Apostólica [...] Con el nombramiento de los dos nuevos obispos residenciales, se había eliminado un factor de recelo y tensión. Las otras diócesis vacantes - Ávila, Ibiza, Teruel y Zamora- lo estaban desde hacía sólo unos meses”.⁴⁶

López Rodó transcriu també el document en què es parla de la publicació conjunta de la provisió i de la verificació dels darrers tràmits oficials per a la designació del nou bisbe de Girona:

“La Nunciatura Apostólica saluda muy atentamente al excelentísimo Ministerio de Asuntos Exteriores y, en contestación a su nota verbal n.15, de fecha 17 de los corrientes, tiene el honor de comunicarle -a fin de que el Gobierno pueda ya proceder, como de costumbre, a la presentación oficial del candidato- que la Santa Sede da su conformidad para la provisión de la diócesis de Cádiz-Ceuta con S. E. Rvdma. Mons. Antonio Dorado Soto, obispo de Guadix-Baza. Está también de acuerdo la Santa Sede en publicar esta provisión simultáneamente a la de la diócesis de Gerona con el Rvdo. Sr. D. Jaime Camprodón Rovira, vicario episcopal de pastoral en la diócesis de Vich; pro-

⁴⁴ Ibid., p.409.

⁴⁵ En aquesta carta, datada el 31 de juliol, Pau VI li deia, entre altres coses, que la Santa Seu mantenia la norma de no interferir la sobirania i l'autonomia de l'Estat espanyol i la bona voluntat de revisar el concordat, però afegia: “Una preocupación, sin embargo, nos apremia más en estos momentos y no quisiéramos demorarnos ulteriormente en confiarla a Vuestra Excelencia: se trata de las diócesis todavía vacantes, que nos gustaría ver provistas rápidamente”.

⁴⁶ L. LÓPEZ RODÓ, *Testimonio de una política de Estado*. Barcelona, Planeta, 1987, p. 56, i *El principio del fin. Memorias*, III, p. 427.

visión, esta última, cuyos trámites oficiales ya se han verificado. La Nunciatura Apostólica aprovecha la oportunidad para expresar al Ministerio de Asuntos Exteriores las seguridades de su más alta y distinguida consideración. Madrid, 24 de agosto de 1973".⁴⁷

El nomenament, que va ser publicat, definitivament, a *L'Osservatore Romano* del 4 de setembre següent, i al *Boletín Oficial del Estado*, del dia 11 immediat, per bé que amb data del 4,⁴⁸ va ser relativament ràpid en el tram final, ja que –com hem indicat– s'havien estalviat tràmits reglamentaris.

Curiosament, aquell mateix mes de setembre, el general Franco s'interessà pel sistema de nomenament de bisbes, i el ministre López Rodó hagué d'explicar-li que els darrers s'havien efectuat "*con arreglo a una interpretación laxa del Concordato, pues, en vez del envío a Roma de una seisená para cada Diócesis vacante y la presentación de un candidato de entre la terna que volvía de Roma, se celebraban conversaciones informales con la Nunciatura en las que se barajaban diversos nombres para la provisión simultánea de varias Diócesis y se nombraba siempre a quien el Nuncio proponía*". Les instruccions que Franco donà al seu ministre foren categòriques, "*para que en lo sucesivo, se aplicara estrictamente el Concordato y se ejerciera el derecho de presentación en la forma estipulada*".⁴⁹

⁴⁷ Ibid, p. 277.

⁴⁸ "Jefatura del Estado. En conformidad con el Concordato vigente, Su Excelencia el Jefe del Estado ha tenido a bien presentar y Su Santidad se ha dignado nombrar para la Sede Episcopal de Cádiz-Ceuta al excelentísimo y reverendísimo señor don Antonio Dorado Soto. Y al reverendísimo señor don Jaime Camprodón Rovira, Vicario Episcopal de Pastoral en la Diócesis de Vich, para la Sede Episcopal de Gerona". A Girona, la notícia va ser coneguda el dia 5 (Cf. "Monseñor Camprodón, Obispo de Gerona", dins *Los Sitios*).

⁴⁹ *El principio del fin*, p. 439. Per això, en un memoràndum del 9 d'octubre de 1973, el ministeri d'Afers exteriors afirmava: "El embajador de España, en visita a su excelencia el secretario del Consejo para Asuntos Públicos de la Iglesia y en cumplimiento de instrucciones recibidas del Sr. ministro de Asuntos Exteriores de su Gobierno, se ha permitido llamar la atención sobre el hecho de que en las últimas gestiones llevadas a cabo entre la Nunciatura Apostólica de Madrid y el Ministerio de Asuntos Exteriores para provisión de diócesis vacantes, la representación de la Santa Sede ha manifestado singular interés en reducir al mínimo el número de candidaturas que presenta, llegando en varios casos a un candidato único, sin alternativa alguna, para cada sede a proveer. El Jefe del Estado español, en prueba de buena voluntad y en atención al tiempo que llevaban vacantes dos de las diócesis a cubrir, ha aceptado los nombres presentados por el Sr. nuncio, no sin hacer ver a éste su extrañeza por el sistema que juzga no es conforme al espíritu y a la letra del Concordato vigente. Como el Sr. nuncio insiste, por lo que se refiere a las restantes sedes que precisaría cubrir, en poner en práctica el mismo procedimiento, el Jefe del Estado español ha decidido aplicar de aquí en adelante y sin ninguna excepción el procedimiento estatuido por el Convenio de 7 de junio de 1941, vigente según el artículo VII del Concordato en vigor" (L. LÓPEZ RODÓ, *Testimonio de una política de Estado*, p. 229).

Mossèn Jaume Camprodon va poder ser consagrat bisbe, a la catedral de Girona, el 21 d'octubre immediat, dia en què es possessionà també de la diòcesi. L'ordenació episcopal va ser presidida pel nunci Dadaglio, que fou acompanyat pel doctor Narcís Jubany, l'arquebisbe de Tarragona, els altres bisbes de Catalunya, i també els de Sogorb-Castelló, Perpinyà i Senegal.

Després, el 6 de desembre, tal com havia fet el bisbe Jubany l'any 1964, monsenyor Camprodon va haver de traslladar-se a El Pardo, a fi de presentar-se reglamentàriament –eufemisme per amagar la impopularitat del jurament que realment motivava la trobada– davant el cap de l'Estat,⁵⁰ al qual hagué de prometre la fidelitat establerta en la fórmula transcrita en l'apartat anterior.

Dels comentaris que suscità el nomenament, remarcarem tan solament –perquè és diferents dels altres– el que inserí, críticament, la revista *Ressò*, editada a Santa Coloma de Farners per l'Acció Catòlica, on era subratllada la necessitat de superar la vella fórmula de nomenament de la jerarquia:

“Mn. Jaume Camprodon és, des del 21 d'octubre, el nostre Bisbe. Per les referències que en tenim i pels petits gestos que sabem, ens plau el seu nomenament. Una persona sense grans títols, però que ha dedicat tota la seva vida a fer de capellà de base, vicari i rector. Ens agrada l'experiència que porta, no presa en les càtedres del Seminari, ni d'algun col·legi religiós, ni en el cor de cap catedral. Això és el que de moment podem dir d'ell: que és un bon capellà amb experiència de capellà.

El que ja no ens agrada ni poc ni molt és la manera com Mn. Jaume ha esdevingut Bisbe de Girona. Sí, creiem que ja seria hora que es comencés a comptar amb els capellans i laics cristians a l'hora d'anomenar Bisbe. És una incongruència total la manera de fer-ho. Ja sabem que no en farem res de dir-ho, però que quedi constància de la nostra disconformitat: Que el nomenament d'un Bisbe es faci igual avui que cent anys enrera és per ser revisat. Per què no es fa? Raons de poder, de diplomàcia, de política...? Senzillament no ho entenem, però hi ha tantes coses que no entenem en l'Església d'avui, que una de més ja no ens ve d'aquí. És una llàstima”.⁵¹

⁵⁰ “Durante la ceremonia, el Caudillo estaba acompañado por el Ministro de Justicia [Francisco Ruiz Jarabo], como Notario Mayor del Reino, Subsecretario de Justicia [Alfredo López Martínez], general segundo jefe de la Casa Militar, segundo jefe e intendente general de la Casa Civil, Director General de Asuntos Eclesiásticos [Gil Casares] y ayudantes de campo de Su Excelencia” (“Presentación del Obispo de Gerona al Jefe del Estado”, dins *Los Sitios*, 7 de novembre de 1973).

⁵¹ Clam, “Ja tenim bisbe”, dins *Ressò*, 62 (octubre de 1973), p. 6.

CONCLUSIÓ

Atès el llarg pontificat del bisbe Cartaïà (1934-1963), la fórmula franquista de nomenament de bisbes va afectar la diòcesi de Girona en dues ocasions, quan el règim estava ben assentat.

La tasca de selecció i aprovació dels candidats corresponia a la nunciatura de Madrid i a la Secretaria d'Estat del Vaticà. El procediment de selecció contemplava la recollida d'informació per part del nunci dels possibles candidats, per mitjà de la consulta periòdica als prelats, i –un cop havia optat per un candidat o candidats– es produïa l'obertura d'un procés durant el qual eren consultats bisbes, canonges, capellans o religiosos que coneixien el candidat i ponderaven les seves qualitats. Després els processos eren examinats a Roma per la Congregació d'Afers eclesiàstics extraordinaris i pels cardenals que en formaven part.

En els casos reportats avui cal subratllar la importància de la “mobilització” de les instàncies gironines per donar suport a uns candidats concrets, considerats idonis, els quals, malgrat els rumors de tota mena, al final foren, realment, els escollits per Pau VI i per Franco.

En el primer cas, el nomenament de Narcís Jubany era lògic per moltes raons: origen i carrera eclesiàstica, representació del bisbe Cartaïà al concili Vaticà II i sol·licitud del mateix bisbe perquè fos el seu coadjutor, així com per l'aval de les instàncies diocesanes que tenien més pes. L'altre candidat proposat per gironins, Narcís Tibau, atesos els antecedents biogràfics, és molt provable que no figurés ni a la terna.

Més sorprenent, en canvi, va ser el nomenament de Jaume Camprodon, que era desconegut de la majoria dels diocesans, fins i tot els capellans, però no dels qui confiaren en les seves qualitats a l'hora de proposar-lo al Vaticà, al marge de l'administrador apostòlic i del nunci.

La intervenció concreta del general Franco, en ambdós casos, fou de pur ritual més que d'intervenció directa⁵². La mateixa característica de ritual

⁵² Testimoniatsges interessats en la qüestió afirmen que el general Franco no intervenia personalment en l'elecció dels candidats, la qual cosa no vol dir que no ho fessin altres membres del Govern. Així Manuel Fraga escriu que Franco li confirmà: “que él nunca ha usado en serio su derecho de patronato, y que el nuncio ha acabado siempre por salirse con los suyos” (*Memoria breve de una vida pública*. Barcelona, Planeta, 1980, p. 114), però el mateix Fraga recorda que demanà a Franco que nomenés Guerra Campos com a vicari general castrense (p. 127). També Guerra Campos ha insistit en la mateixa afirmació: “Franco, según sus testimonios, nunca tomó personalmente la iniciativa de recomendar a personas determinadas; sólo en un caso de traslado dio un consejo, no atendido. Si en algún político hubiera habido veleidades regalistas, en Franco, no” (J. GUERRA CAMPOS, “La Iglesia en España (1936-1975). Síntesis histórica”, dins *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Cuenca*, 5 (maig 1986), p. 52).

va tenir l'acte d'anada a Madrid dels bisbes electes per prestar el jurament d'acatament a l'autoritat suprema de l'Estat, d'acord amb els principis establerts.

Apèndix documental

Carta d'uns catòlics de Barcelona al Papa demanant un bisbe català per a la diòcesi de Girona, l'any 1963.

Santíssim Pare:

La vacant de la Diòcesi de Girona planteja novament, no sols als catòlics gironins, sinó encara a tots els catòlics catalans, un problema dolorós, que no és d'ara sinó que ja perdura des de fa segles, però que en les actuals circumstàncies polítiques de Catalunya i d'Espanya s'ha accentuat gravíssimament. Ens referim a la forma de nomenar els bisbes de les Diòcesis catalanes, a la intervenció, sens dubte decisiva, que hi té l'Estat Espanyol, a les finalitats que aquest tracta d'assolir amb la seva intervenció, i a les conseqüències que tot això té, no solament pel que fa als valors humans de la gent catalana, sinó també als valors espirituals i a la vitalitat catòlica de la nostra terra.

Els fets són ben clars. L'Estat Espanyol ha usat des de fa segles i usa sobretot ara, el seu poder d'intervenció en el nomenament de càrrecs eclesiàstics a Catalunya, com un instrument al servei de les seves intencions polítiques. És ben sabut quines són aquestes intencions en relació a Catalunya: la despersonalització del nostre poble mitjançant l'opressió progressiva fins a la desaparició de les seves característiques; d'aquells trets, volem dir, que com la llengua i la cultura catalanes constitueixen el vincle essencial de la seva unitat i la causa formal de la seva personalitat, desapareguts els quals desapareix Catalunya com a entitat natural. Això per una banda. Per l'altra, l'opressió política que per mitjà de la negació dels drets fonamentals humans d'associació, opinió, sufragi, etc. impedeixi la constitució d'aquells òrgans polítics autòctons que serien la defensa i la salvació de la llengua i la cultura, és a dir, de Catalunya com a poble. L'Estat Espanyol no tolera l'existència dintre del seu territori de diverses comunitats lingüístiques, culturals, ètniques, nacionals, com per exemple la catalana, contrariant en això els principis catòlics que veuen i respecten en tots els homes la mateixa dignitat i els mateixos drets, també quan es tracta dels homes d'una minoria (Pius XII: Rm. de Nadal 1939

(AAS 32, 1940, 11), Rm. de Nadal 1941 (AAS 34, 1942, 16-17), Disc. al Dir. de l'UNRRA (Disc. e Rad. VII, 1945, 118), Rm. de Nadal 1954 (AAS 47, 1955, 22-23, 25-26), Joan XXIII: Rm. de Nadal 1959 (AAS 52, 1960, 31-32), Enc. Pacem in terris (AAS 55, 1963, 283); de tal manera que s'esforça per anihilar les llengües i cultures minoritàries i substituir-les per la castellana, com si a l'Estat fos lícit d'identificar-se amb una de les nacionalitats del seu territori o sigui amb la castellana, i no fos obligació seva, imposada per la seva mateixa finalitat, de mantenir-se en la missió imparcial i independent de defensor dels drets de tots els grups o nacionalitats que abasta, siguin majoria o minoria.

Per assolir aquestes finalitats, l'Estat Espanyol usa com a arma política de primeríssima importància el seu poder d'intervenció en el nomenament dels bisbes de Catalunya. En la seva intenció les autoritats eclesiàstiques han d'ésser fautores, i per cert de primera fila, de la despersonalització del nostre poble, de la introducció en ell d'una altra llengua i cultura i de l'arraconament i extinció de les nostres. Per a obtenir-ho nomena a les Seus catalanes les persones apropiades, de punts de vista governamentals, d'origen, llengua i cultura castellanés, desconexades del nostre idioma, cultura i costums, i en general de totes les nostres coses. Aquests eclesiàstics deuen tot el que són i sobre-tot l'elevació a l'episcopat, al Govern. Encara més, ja que a Espanya els bisbes són traslladats d'una Seu menys important a una altra més important, tot prelat que no vol estroncar-se en la carrera eclesiàstica i restar tota la vida en una de les Seus episcopals considerades "de pas", ha de fer mèrits davant del Govern, per poder seguir pujant dintre de l'escalafó eclesiàstic oficial. Tot prelat nomenat per a una Diòcesi catalana que realment s'encarni en la terra que la Providència li ha confiat, que aprengui la seva llengua, que s'identifiqui amb els seus fidels, amb la seva Església, amb el seu País Català, sap que automàticament es talla el camí dels honors eclesiàstics.

Ara bé, encara que se'ns faci dolorós i difícil de dir-ho, ens veiem en l'obligació greu de consciència de manifestar que l'Estat ha obtingut, i obté especialment ara, el que volia dels homes d'Església que envia a Catalunya. Fora d'algun cas excepcional es converteixen en instruments de castellanització del nostre país. En tot el segle actual, per exemple, només hi ha hagut un sol prelat que s'hagi verament identificat amb la nostra terra, el Dr. Antolín López Peláez, Arquebisbe de Tarragona; però aquesta excepció no fa més que confirmar la regla. Tals bisbes imposats per l'Estat, no sols no defensen el nostre poble de les injustes agressions de què és objecte per part de l'Estat

Espanyol, ni donen a conèixer la doctrina de l'Església Catòlica (de la qual són o deuriem ésser Mestres) relativa als aspectes que hem exposat, sinó que ni tan sols arriben a aquell grau mínim de pastoralitat i de catolicitat que els faria aprendre la llengua del poble que els ha tocat d'evangelitzar, encara que hi passin tota la vida. Aquesta situació, veritablement intolerable, i per dir-ho pel seu nom escandalosa, s'ha convertit en habitual i natural. Arriben a Catalunya, hi viuen i hi moren com en territori ocupat per una potència estrangera, com si fossin els missatgers d'un colonialisme nacionalista i anticatòlic. La seva tasca està tan impregnada de politicisme estatal i de nacionalisme castellanista que els catalans han de fer contínuament un esforç heroic per a veure, al fons de tot això, el representant de Déu. Sembla que per a ésser catòlics, havem de deixar d'ésser catalans, oblidar la nostra llengua, tradicions i costums, i substituir-los per uns altres. Sembla que, per a entrar a l'Església, havem de sortir de casa nostra. Ningú no podria aplicar a la nostra situació eclesial les paraules de Pius XII:

“Ma questa parola “venire” (alla Chiesa) non richiama allo spirito nessuna idea di migrazione, di espatriazione (...); non implica l'abbandono di salutari tradizioni, di venerandi costumi (...) S. Agostino lo esprime assai giustamente quando scriveva: “Non enim de locis suis migrando venient, sed in locis suis credendo” (Epist. 199, cap. 12, n. 47 - P.L. t. 33, col. 923) (AAS 38, 1946, 146-147).

Les conseqüències que aquests fets tenen per a la continuïtat de Catalunya com a poble són evidents; puix a la llarga cap comunitat humana i molt menys una minoria indefensa englobada dintre d'un Estat que esmerça tota la seva força d'Estat totalitari per a desfer-la, recolzat a més en l'immens poder moral d'una Església com la Catòlica, pot resistir una tal agressió. Això pel que fa als valors terrenals de la comunitat humana que Déu ens va deparar com a pàtria temporal.

Però molt més greus són les conseqüències morals i espirituals. És un fet que una massa innumerable de fills del nostre poble s'aparta de l'Església, i molts d'altres, encara que no se n'apartin de tot, viuen un cristianisme fluix i vacil·lant, privant així a la comunitat catòlica d'immenses forces militants i generoses. Els estralls són especialment dolorosos i greus entre la joventut, els intel·lectuals i els obrers. Encara hi ha un altre perill gravíssim pel Catolicisme a Catalunya, i és la natural reacció contra l'Església en el futur com a conseqüència del que aquesta ha estat fent ara, quan oficialment l'Estat i totes les activitats públiques porten l'etiqueta de “catòliques”. No és meravella que

aquestes coses succeeixin ara i en el pervindre, perquè és la reacció humana natural d'un poble que se sent agredit. La saviesa multiseular de l'Església ho ha entès sempre així, com n'és mostra la cèlebre Instrucció de la Congregació per la Propagació de la Fe als Vicaris Apostòlics de l'any 1659, en la qual llegim:

“No introduïu aquestes coses (les occidentals), sinó la fe, la qual no refusa ni oprimeix els ritus i costums de cap poble, sempre que no siguin desonestos, ans al contrari els conserva i protegeix. I posat que la naturalesa humana és tal que en la seva estimació i aprecí prefereix les pròpies coses i sobretot les de la pròpia nació a les dels altres, res no hi ha que produeixi més odi i desviament que el voler canviar els costums patris, sobretot si en lloc dels abolits, s'hi fiquen i s'hi substitueixen els costums de la nació d'aquell qui els va abolir” (Collectanea S. C. Prop. Fide, I, n. 135, p. 42).

Sembla estrany que sigui necessari de recordar tan elemental doctrina, proclamada i practicada per l'Església des dels temps apostòlics, al cap de dos mil anys d'apostolat catòlic. Però això només demostra quan greus són les conseqüències de la ingerència i de les pressions del poder civil (i en el nostre cas d'un Estat que a més té un caràcter dictatorial) en els assumptes eclesiàstics.

Devem encara manifestar que aquest Regalisme de l'Estat Espanyol és, a més de violador dels drets i independència de l'Església i contrari a la seva encarnació en el nostre poble, oposat també a la tendència universal de l'Església en el nostre temps d'arrelar-se en tots els pobles, llengües i races, i a la dels pobles, llengües i races, de rebre la consagració cristiana mitjançant l'encarnació de l'Església en ells. La primera manifestació d'aquesta tendència és el desig de tenir com a Pares, Mestres i Pastors de les seves ànimes a fills del propi poble, germans en la llengua, en la raça, en els costums, en els sentiments, en les aspiracions. L'Església afirma la legitimitat d'aquesta aspiració. “Omnes profecto exoptant, etiam in religiosis rebus, se ab iis gubernari qui sint eiusdem nationis; (...) Huic optato nunquam sane adversata est Ecclesia, quandoquidem in ea non est “gentilis et iudaeus, circumcisio et praepetium, barbarus et scytha, servus et liber”, neque est acceptio personarum” (Carta de Benet XV al Delegat Apostòlic en les Índies Orientals, AAS 14, 1922, 8-9). Encara més, no es considera major d'edat l'Església particular d'un poble fins a tant que no té un Episcopat autòcton. Seria molt demanar per a Catalunya, que evangelitzada ja en l'edat apostòlica, ha ofrenat a l'Església dos mil anys de vida cristiana i ha omplert la terra de sants i de missioners que

elevaren la llengua i cultura catalanes a instruments de glorificació divina i salut del proïsme, com el Beat Ramon Llull, “autor de uno de los primeros resúmenes catequísticos que se conocen” (Pius XII, Rm. al Congrés Catequístic de Barcelona, 7-4-1946), St. Ramon de Penyafort, St. Vicenç Ferrer, St. Pere Claver, St. Antoni M. Claret i tants d’altres, el que es conceeix àdhuc a l’última tribu incivilitzada que a penes ha començat a ésser ara, il.luminada pel cristianisme? Ressonen en el nostre cor les paraules de Pius XII que a nosaltres, membres d’una comunitat vexada en les seves característiques, en el seu patrimoni humà, en la seva llengua i encara pitjor en el seu desenvolupament eclesial, ens fan saber que aquestes discriminacions i exclusions provocades pels poders civils no poden continuar en la casa del Senyor on tots els fills són iguals, sigui la que sigui la seva llengua o nacionalitat, d’una mateixa Mare, l’Església:

“Ac pro certo habeant omnes, quotquoat cuisvis originis vel sermonis catholicam amplectuntur Ecclesiam, sese in hac communis Patris domo, in qua Iesu Christi lege ac pace fruuntur omnes, ipsissima habere filiorum iura. Et enim ut hae aequabilitatis normae ad effectum predemptim deducantur, ex indigenarum gentibus lectissimi seliguntur viri, qui sacerdotum episcoporumque ordines gradatim apud suos adaugeant” (Pius XII, Enc. Summi Pontificatus”, AAS 31, 1939, 429).

Per tot això, nosaltres, “ciudadans de la terra de Catalunya i de la nació espanyola” (Pau VI, Disc. a pelegrins de Barcelona, L’Oss. Rom., 8-8-1963), ens atrevim a demanar a Vostra Santedat, en primer lloc, una revisió del Concordat amb l’Estat Espanyol que modifiqui substancialment o millor suprimeixi l’acordat sobre provisió de càrrecs eclesiàstics, de tal forma que, reduïda a un simple “placet” o millor, cessada del tot la intervenció estatal, l’Església de Catalunya, que són tots els catalans, pugui rebre uns Pastors, lliurement elegits per la Santa Seu, amb independència absoluta de qualsevol influència del poder civil.

En segon lloc, que la vacant de la Diòcesi de Girona sigui coberta amb un fill de la pròpia terra catalana, semblantment al que s’ha realitzat al País Basc en ésser nomenat un bisbe basc (Bereciartua) per a la Diòcesi de Sant Sebastià.

Confirmats en l’esperança cristiana i encomanants als profunds sentiments de justícia i de caritat pastoral de Vostra Santedat, retem plena submissió al suprem representant de Crist a la terra.

Barcelona, 11 d’octubre de 1963.

Arxiu de Josep R. Carreras de Nadal